

ДІАГНОСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ: ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ

У статті досліджено теоретико-методологічні засади діагностичного аналізу фінансового стану. Обґрунтовано категорії «діагностика» та «діагностичний аналіз». Розроблено єдині методологічні підходи до діагностичного аналізу фінансового стану, сформульовано його мету, завдання, обґрунтовано основні методологічні елементи.

Ключові слова: діагностика, діагностичний аналіз, фінансовий стан, життєвий цикл підприємства.

T. M. KOVALCHUK, A. I. VERHUN
Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych

DIAGNOSTIC ANALYSIS OF FINANCIAL CONDITION: THEORY AND METHODOLOGY

In the article the theoretical and methodological principles of diagnostic analysis of financial condition are carried out. It has been substantiated category of "diagnosis" and "diagnostic analysis". Also it has been developed a methodological approach to the diagnostic analysis of financial condition, formulated its objectives and tasks reasonably basic methodological elements.

Keywords: diagnostics, diagnostic analysis, financial condition, the life cycle of enterprise.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вирішення сучасних проблем стабілізації національної економіки, досягнення високих темпів економічного зростання, забезпечення соціального розвитку, потребує стійкого фінансового стану кожного підприємства як основної ланки національної економіки. Він визначає здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися в зовнішньому середовищі, його потенціал у діловому співробітництві, дозволяє оцінити ступінь гарантій економічних інтересів підприємства та його партнерів з приводу фінансових і інших відносин. Проте сьогодні для вітчизняних підприємств дуже гострою проблемою є неплатоспроможність, неефективна кредитна, інвестиційна, облікова, дивідендна політика, неспроможність у повному обсязі задовольняти вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями, відсутність у багатьох керівників і власників підприємства бачення перспектив розвитку й, як наслідок, недооцінка ролі стратегічного управління, що не дозволяє досягти стійкого фінансового стану підприємства у довгостроковій перспективі. Оскільки сучасний етап розвитку характеризується підвищеним ризиком і високим ступенем невизначеності виникає гостра необхідність визначення причин, які сприяли погіршенню фінансового стану підприємства, об'єктивної ідентифікації ознак фінансової нестабільності та розробки системи заходів стабілізації фінансового стану, недопущення кризового розвитку.

Своєчасне розпізнавання проблемних ситуацій у фінансово-господарській діяльності підприємства, зміцнення фінансової стійкості та платоспроможності, максимізація прибутку, підвищення рентабельності, недопущення кризового стану та банкрутства потребує запровадження діагностичного аналізу фінансового стану, спеціальні аналітичні процедури якого дозволять виявити явні та неявні (зовнішні та внутрішні) фактори, які впливають на фінансову неспроможність, обґрунтувати найефективніші заходи по фінансовому оздоровленню підприємства, звести до мінімуму негативні наслідки нестійкого або кризового фінансового стану для всіх зацікавлених сторін. «Для відповідального фінансиста займатися діагностичним аналізом фінансового стану - це означає розглядати фінансовий стан підприємства так, щоб виявити в динаміці симптоми явищ, які можуть затримати досягнення спрямованих цілей і рішення задач, піддаючи небезпеці плановану діяльність. Це передбачає вироблення коригувальних рішень або перегляд цілей та прогнозів» [6].

Аналіз останніх досліджень. Питанням теорії, організації та методики діагностичного аналізу фінансового стану присвячені праці вітчизняних і зарубіжних вчених: І.О. Бланка, З. Боді, Ю. Бріггема, А.С. Варганова, Дж.Ф. Вестерна, Л.Т. Гіляровської, А.І. Гінбурга, В.В. Ковальова, Б. Колласа, О.І. Муравьова, Ж. Рішара, Г.В. Савицької, В.К. Савчука, А. Шапіро та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте до сьогодні у стані формування перебувають його теоретико-методологічні засади (відсутнє розмежування між категоріями «діагностика» та «діагностичний аналіз», науковцями неоднозначно трактується зміст, функції, мета, завдання аналізу); не вироблено єдиних методологічних підходів до його проведення (при реалізації своєї функціональної ролі діагностичний аналіз не завжди ґрунтується на системному підході), не обґрунтовано основних методологічних елементів; потребує доробки й уточнення система показників і їх нормативів з врахуванням галузевих особливостей та методів діагностичного аналізу; ще недостатньо розроблена методика діагностичного аналізу фінансового стану підприємств за стадіями життєвого циклу з врахуванням

прогнозу подальшого розвитку; не одержала належного розвитку на практиці методика аналізу «чуттєвості» підприємства до впливу факторів фінансової неспроможності на стадіях життєвого циклу.

Формулювання цілей статті. Метою статті є вдосконалення теоретико-методологічних засад діагностичного аналізу фінансового стану.

Виклад основного матеріалу. Дослідження еволюції наукового осмислення категорії «діагностика» в економіці дозволяють стверджувати, що до нині не існує єдиного тлумачення цього поняття. Багатогранність дефініції полягає саме в індивідуальному її баченні вченими-економістами – діагностика ототожнюється з: 1) пошуком, аналізом, виявленням можливої помилки та виробленням шляхів удосконалення управління системою [6]; 2) визначенням стану об'єкта, предмета, явища чи процесу управління, виявленням в них слабких ланок і «вузьких місць» [1]; 3) аналізом величин і співвідношень параметрів (показників) організації, ринкового та інституціонального середовища, а також змін даних співвідношень з метою встановлення: причин виникнення проблеми, ієрархічного рівня системи (рівня виконуваних функцій, структури чи параметрів), на якому виникла і може бути усунена проблема [8]; 4) етапом процесу ухвалення рішення на основі аналізу причинно-наслідкових зв'язків [9]; 5) дослідницькою діяльністю, спрямованою на встановлення, аналіз і оцінку проблем підвищення ефективності системи менеджменту організації і виявлення головних напрямків їх розв'язання [10]; 6) оцінкою економічних показників роботи підприємства на основі вивчення окремих результатів, неповної інформації з метою виявлення можливих перспектив його розвитку і наслідків ухвалення поточних управлінських рішень [2].

На наш погляд, діагностика – це розпізнавання, встановлення характеру порушень від нормального перебігу економічних процесів як нині існуючих, так і таких, що можуть виникнути у перспективі на основі типових ознак, які властиві лише для даного порушення, попередження (запобігання) їх виникненню та перетворенню у «вузькі місця» (проблеми) з метою приведення системи в потрібне русло. Отже, саме з діагностики проблеми починається її вирішення. Діагностика об'єкта дослідження має на меті визначити стан, в якому він знаходиться на даний момент часу, а також виявити проблемні місця, які уповільнюють його розвиток нині та у перспективі.

Такі неоднозначні наукові позиції вчених-економістів щодо визначення поняття «діагностика» призвели до різновекторних підходів до трактування дефініції «діагностичний аналіз». Д.А. Ендовицький і М.В. Щербаков вважають, що діагностичний аналіз проводиться за наявності у підприємства фінансової нестабільності і розуміють під ним «вид економічного аналізу, який виявляє ознаки банкрутства і вивчає фактори, які суттєво впливають на фінансовий стан підприємства в певний період часу, а також передбачає можливі наслідки на основі всебічного дослідження спостережуваних тенденцій» [4, с.13].

С. М. Глухарьов наголошує, що «діагностичний аналіз – визначення об'єктивного стану обраних параметрів у діяльності підприємства щодо відповідності поставленим цілям і завданням, вивчення відхилень від нормального стану об'єкта діагностування, причин цих відхилень, тривалості їх протікання, їх інтерпретація для формування висновків і рекомендацій» [3, с. 5].

«Діагностичний аналіз» це широке поняття, яке, на наш погляд, необхідно розглядати як системне дослідження, що дозволяє на основі причинно-наслідкової логіки розвитку об'єкта побудувати його ідеалізований об'єкт (модель) у кількісному та якісному вимірюванні, який є аналогом того або іншого фрагмента дійсності, відображає реальні взаємозв'язки між факторами, що його утворюють; виявити систему факторів, яка спричинила ці зміни; встановити причинно-наслідкові зв'язки між змінами факторів і системою (оскільки зміна будь-якого фактора може спричинити зміну цілої системи), виміряти зміни економічної системи від негативного впливу тепер і в майбутньому; розробити систему заходів, спрямованих на пошук шляхів попередження впливу відхилення, для вироблення управлінських впливів з метою приведення системи в потрібне русло.

Діагностичний аналіз є одним із видів аналізу, який відрізняється цілями, завданнями та включає в себе систему способів діагностики, які на основі системного підходу дозволяють встановити причинно-наслідкові зміни економічної системи завдяки кількісному й якісному виміру впливу факторів на цю зміну і розвиток. Залежно від ієрархії в системі управління, цілей і напрямків діагностичного аналізу, а також доступності (асиметрії) інформації про проблемні сфери діяльності, доцільно виділити такі його види: діагностичний експрес-аналіз; комплексний діагностичний аналіз; діагностичний аналіз функціональних напрямків; діагностичний аналіз тематичних питань (зокрема, діагностичний аналіз фінансового стану).

Метою діагностичного аналізу фінансового стану є своєчасне виявлення відхилень від нормального перебігу (регламентованого планами, нормами, нормативами) економічних процесів як нині існуючих, так і таких, що можуть виникнути у перспективі на основі типових ознак, які властиві лише для даного порушення, попередження (запобігання) їх виникненню та перетворенню у «вузькі місця», які можуть затримати досягнення спрямованих цілей і рішення задач, піддаючи небезпеці як поточну, так і стратегічну діяльність. Виходячи із вище зазначеного, діагностичний аналіз фінансового стану дозволяє на підрунті виявлення «симптомів» економічної хвороби швидко і досить точно встановити «діагноз», не проводячи безпосередніх вимірювань, тобто без дій, які вимагають додаткового часу та коштів.

Для реалізації окресленої мети діагностичний аналіз фінансового стану має вирішувати такі завдання: 1) системне комплексне органічно взаємозв'язане дослідження факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які описують зміни у середовищі функціонування підприємства для ідентифікації

загроз і нових можливостей (шансів і ризиків) його розвитку у глобальному та конкретно економічному оточенні для досягнення цілей; 2) своєчасне виявлення факторів, які зміцнюють або порушують стійкість фінансового стану на короткострокову та довгострокову перспективи; 3) визначення цільових параметрів видів діяльності підприємства та критеріїв оцінки їх впливів на його фінансовий стан на кожному етапі життєвого циклу; 4) визначення причинно-наслідкових зв'язків між змінами факторів і системою (оскільки зміна будь-якого фактора може спричинити зміну цілої системи) та вимірювання зміни фінансового стану (економічної системи) у кількісному й якісному вираженні від негативного впливу тепер і в майбутньому; 5) побудова моделі оцінки та діагностики фінансового стану за різними варіантами використання ресурсів; 6) визначення ступеня ризику настання кризової ситуації на будь-якій стадії життєвого циклу; обґрунтування межі входження підприємства у кризовий стан; 7) розробка системи заходів, спрямованих на пошук шляхів попередження банкрутства, вироблення управлінських впливів з метою приведення системи в потрібне русло та подальшого зміцнення фінансового стану.

У зв'язку з тим, що у процесі діагностичного аналізу виникає проблема в отриманні єдиного представлення про об'єкт як систему в цілому, діагностичний і системний аналіз тісно переплітаються. В даний момент подібні проблеми пов'язані з відсутністю єдиної методологічної бази для достовірного визначення фінансового стану господарюючого суб'єкта.

Методологічні засади діагностичного аналізу фінансового стану трансформуються у діалектичний метод пізнання, який передбачає системний розгляд досліджуваного об'єкта у різнобічних зв'язках, взаємодії, безперервному русі та змінах. З огляду на те, що діагностичний аналіз максимально наближений до потреб господарювання, його методологія має слідувати за логікою об'єкта дослідження. Враховуючи вище викладене та виходячи з логіки та методології наукового пізнання, що трактується як цілеспрямована пізнавальна діяльність і складається з таких елементів – предмет пізнання, та способи пізнання, цілеспрямована пізнавальна діяльність спеціально підготовлених суб'єктів і результатів пізнання, головними структурними компонентами методології діагностичного аналізу можна вважати: об'єкти, систему показників, фактори впливу на сферу дослідження, періодичність здійснення аналітичних оцінок, методи дослідження, суб'єкти, джерела вхідної та вихідної інформації.

Об'єкти діагностичного аналізу фінансового стану перебувають у тісному взаємозв'язку з рівнем управління та його метою. У зв'язку з тим, що фінансовий стан підприємства відображає його реальні та потенційні можливості, які формуються в процесі виробничої, комерційної, фінансової та інвестиційної діяльності об'єктом діагностичного аналізу фінансового стану є підприємство як складана динамічна відкрита соціально-економічна система (представлена сукупністю елементів), його фінансові відносини, ресурси, що створюються та використовуються у всіх видах фінансово-господарської діяльності, ефективність розподілу та використання фінансових ресурсів, рівень фінансової безпеки, для вироблення виваженої фінансової політики, передбачення ймовірного фінансового стану. Ця система має чітко сформульовані цілі, є елементом більш складної системи, її функціонування здійснюється за законами циклічного розвитку. Основними причинами циклічного розвитку підприємства є зміна ціннісних орієнтирів і установок залежно від змін внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства.

Через те, що підприємство рухається за стадіями життєвого циклу різні цілі та завдання на різних стадіях пропонують різний механізм досягнення поставлених цілей та різні критерії ефективності. Залежно від стадії життєвого циклу можуть використовуватися різні критерії для прогнозування, аналізу фінансового стану та прийняття фінансових рішень. Зміна характеристик на різних стадіях життєвого циклу вимагає різних методів управління та відповідних їм методів аналізу.

Оскільки фінансовий стан – це комплексна економічна категорія, її пізнання здійснюється через систему показників, які вказують на наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства, стан капіталу в процесі його кругообігу та здатність підприємства розрахуватися за борговими зобов'язаннями. Усі економічні показники взаємопов'язані та взаємозумовлені, тільки система показників, що релевантно відображає об'єкт як у статичній, так і у динамічній формі може забезпечити комплексне його дослідження, об'єктивно охарактеризувати позитивні та негативні зміни, що відбуваються в ньому, створити можливості для вивчення причин цих змін і вироблення виважених управлінських рішень щодо своєчасного виявлення симптомів «хвороби», які можуть гальмувати досягнення спрямованих цілей, піддаючи небезпеці як поточну, так і стратегічну діяльність.

Методологія побудови системи показників повинна формуватися на підґрунті системного підходу, що дозволяє структурувати їх на підсистеми (блоки): блок 1 – показники майнового стану; блок 2 – показники ліквідності та платоспроможності; блок 3 – показники фінансової стійкості; блок 4 – показники ділової активності та рентабельності; блок 5 – показники фінансової незалежності; блок 6 – показники ризику (фінансовий важіль, виробничий важіль); блок 7 – інтегральний показник фінансового стану. Важливо також визначити склад показників кожної із підсистем та послідовність формування системи показників. Остання повинна враховувати три виміри основного об'єкта аналізу фінансового стану – розмір ресурсів, мобільність ресурсів, ступінь ризику й ефективність фінансово-господарської діяльності.

Важливим завданням аналізу є визначення цільових параметрів видів діяльності підприємства та критеріїв оцінки їх впливів на фінансовий стан на кожному етапі життєвого циклу. На наш погляд, основний вибір тих або інших параметрів для дослідження є цільовою спрямованістю аналізу. У зв'язку з тим, що

кожне підприємство (економічна система) є багатоцільовою організацією найбільшій ускладненню полягають при виборі пріоритетів цілей. Через те найточніше взаємозв'язки між цілями стратегічного й оперативного управління та конкретними показниками фінансового стану підприємства відображаються при розгляді завдань управління з позиції стадії життєвого циклу підприємства. Тому показники, які входять у систему, повинні бути логічно пов'язаними з узагальнюючим показником, який характеризує генеральну стратегічну ціль підприємства. В науковій літературі пропонуються різні розробки та методики формування показників, які ґрунтуються на взаємозв'язку фінансової та виробничої (базової) стратегії підприємства з маркетинговою та життєвим циклом підприємства.

У зв'язку з тим, що на кожній стадії життєвого циклу можлива різка зміна показників фінансового стану (результатом може бути як входження у фазу кризи, банкрутство, повна ліквідація підприємства, так і вихід з кризового стану та перехід у нову стадію розвитку) дуже важливо визначити наскільки успішно здійснюється фінансово-господарська діяльність підприємства та на якому етапі життєвого циклу воно знаходиться. Для ефективного управління фінансовим станом підприємства критерії оцінки на різних етапах життєвого циклу повинні бути індивідуальними, через те що вони на пряму залежать від факторів, які впливають на підприємство на тому чи іншому етапі. Це викликано тим, що підприємство розвиваючись в часі, починаючи з етапу зародження, зазнає докорінних змін у структурі активів і пасивів, стані конкурентоспроможності та ділової активності, ефективності використання ресурсів.

Отже, методика формування системи показників діагностичного аналізу фінансового стану підприємства має бути гнучкою, здатною діагностувати кожен етап розвитку підприємства, обґрунтовувати стратегію, визначити ризики та можливості своєчасно обґрунтовувати ті або інші управлінські рішення. Так, для діагностичного аналізу фінансового стану підприємства за стадіями життєвого циклу необхідно виділити такі групи показників.

Стадія створення (зародження): показники забезпеченості ресурсним потенціалом; показники приросту майна; прогностичний показник обсягу реалізації; показники попиту та стану ринку; показники витрат, якості продукції; показники забезпеченості джерелами формування виробничих засобів; порівняльні показники виробництва, збуту, якості та цін підприємств-конкурентів.

Стадія зростання (молодість): показники динаміки обсягів виробництва, збуту та прибутку, безбиткового обсягу виробництва; показники якості; платоспроможність; показники ефективності використання активів; показники руху працівників; показники ефективності витрат; показники фінансової стійкості (показники забезпеченості оборотних засобів власними джерелами, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт фінансової незалежності); показники організаційно-технічного рівня підприємства.

Стадія зрілості: показники приросту майна, виробництва і збуту, виконання планів з прибутку; показники асортиментності; показники технічного рівня виробництва; показники фінансового та операційного ризику; показники оборотності засобів; показники фінансової стійкості (коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт фінансової незалежності).

Стадія спаду (старіння): показники резервів (економії ресурсів, зниження витрат, збільшення обсягів виробництва та реалізації, збільшення прибутку (зниження збитку); коефіцієнти ліквідності; показники структури та оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, баланс заборгованостей; показники оборотності активів; показники рентабельності продажів в т.ч. окремих видів продукції.

Стадія відродження: показники асортиментності, номенклатурності; коефіцієнт структури довгострокових зобов'язань; склад та структура грошових потоків; рентабельність капіталу (за видами).

За даними показниками можна зробити висновок про ступінь стійкості аналізованого підприємства, якщо знати, на якому етапі життєвого циклу воно знаходиться.

Узагальнення результатів дослідження окремих фінансових аспектів операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства здійснюється шляхом формування інтегрального показника як індикатора ефективності діяльності підприємства. Незважаючи на те, що точно охарактеризувати фінансовий стан підприємства одним показником складно, комплексна оцінка фінансового стану дає можливість визначити економічний потенціал підприємства (ідентифікацію його місця в економічному середовищі), його рейтингову позицію в галузі, регіоні чи країні, тобто здійснити порівняння з іншими суб'єктами господарювання.

Системні характеристики показників діагностичного аналізу фінансового стану представляються в чотирьох вимірах: статичному (на конкретний момент часу), динамічному (із врахуванням змін в часі), прогностичному вимірі (формування очікуваних вимірів по відношенню до майбутнього розвитку) і контрольному (порівняння з регламентованим рівнем). Представлення системи в чотирьох вимірах дозволяє виявити причини, симптоми захворювання (якщо такі є), проаналізувати поточний стан і порівняти з нормативними та іншими показниками, спрогнозувати тенденції розвитку підприємства. Практика фінансового аналізу уже виробила сім основних напрямків аналізу фінансового стану підприємства: горизонтальний (часовий); вертикальний (структурний); трендовий (основної тенденції зміни динаміки показника); відносних показників (фінансових коефіцієнтів); порівняльний (внутрішньогосподарський та міжгосподарський); факторний; на базі стохастичних моделей. При проведенні діагностичного аналізу

можуть використовуватися такі методи: аналітичні; експертні оцінки; динамічне програмування; лінійне програмування.

В умовах кризової економіки особливо гостро постає потреба в методиці аналізу, яка б дозволила своєчасно розпізнавати проблемні місця у фінансово-господарській діяльності, виявляти, систематизувати та класифікувати симптоми проблемних ситуацій та причини їх виникнення; виявляти й оцінювати фактори, які спричинили зміни у фінансовому стані; виявляти та вивчати взаємозв'язки (детерміновані, стохастичні) і взаємообумовленості між показниками виробничої, комерційної, фінансової та інвестиційної діяльності, моделювати виявлені взаємозв'язки, вимірювати ступінь «чуттєвості» системи навіть до невеликих за абсолютною величиною впливів, а також вимірювати дії параметрів на результативні показники; будувати моделі оцінки та діагностики фінансового стану за різними варіантами використання ресурсів, визначати ступінь ризику настання кризової ситуації налюбій стадії життєвого циклу; обґрунтовувати межу входження підприємства у кризовий стан; виробляти управлінські впливи щодо переведення об'єкта в потрібне русло з позиції покращення фінансового стану. Проблема діагностичного аналізу фінансового стану полягає, перш за все, в тому, щоб розробити таку його методику, яка б дозволила достовірно інтерпретувати результати і оцінити стан господарюючого суб'єкта з подальшою перспективою розвитку. При виборі методичних інструментів аналізу необхідно враховувати можливість оцінки стану досліджуваного об'єкта на різних етапах життєвого циклу, виявлення проблемних ділянок (порушень) з послідуною оцінкою стану системи та прогнозування перспектив подальшого циклічного розвитку з врахуванням тенденцій, що склалися.

Пізнання не закінчується вивченням зовнішньої сторони об'єкта за допомогою кількісних та якісних характеристик (показників), наступною його стадією є розгляд його внутрішньої сутності, зв'язків і закономірностей розвитку. Чим детальніше вивчається вплив факторів на величину результативного показника, тим більше поглиблюється його пізнання, і тим точніші результати аналізу й оцінки якості роботи підприємства. Вивчення та вимірювання впливу факторів на величину результативного показника є важливим питанням методології аналізу. Усі фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства можна розділити на: зовнішні (економічні (фіскальна політика, рівень інфляції, конкуренція, інвестиційний клімат, стан економіки країни, особливості галузі, кон'юнктура ринку); соціально-політичні (соціально-політична стабільність, зовнішньоекономічна політика держави, ефективність економічних зв'язків, зміна умов експорту та імпорту, антимонопольна політика); фінансові (відсоткова ставка, кредитна, валютна політика, страхування підприємства, рівень фінансових ризиків); демографічні (чисельність і склад населення, рівень життя); науково-технічний прогрес (міжнародна конкуренція, інноваційний процес тощо) та внутрішні (конкурентоспроможність підприємства на ринку, стадія життєвого циклу підприємства, рівень прибутковості основної діяльності, масштаб діяльності підприємства (малий, середній, великий бізнес), кількість та різноманіття видів ресурсів, що споживаються, та ін.)

Можна стверджувати, що ступінь впливу факторів на фінансовий стан підприємства залежить не лише від сили кожного з них та співвідношення між ними, а й від тієї стадії життєвого циклу, в якій у даний момент перебуває підприємство, і відповідності їй управлінських дій.

Доведено, що ефективність діагностичного аналізу фінансового стану багато в чому залежить від якості, достовірності та повноти інформації, яка використовується в дослідженнях. У даний час склалися різні підходи до створення інформаційного забезпечення діагностичного аналізу, які орієнтуються на використання фінансової звітності та даних бухгалтерського обліку. Таке обмеження інформаційного забезпечення зменшує можливості аналізу, знижує його результативність, оскільки залишається нерозкритими важливі для об'єктивної оцінки фінансового стану фактори, пов'язані з галузевою приналежністю суб'єкта господарювання, технічним станом необоротних активів, які використовуються, змінами зовнішнього середовища бізнесу, тенденціями фондового та фінансового ринків, дивідендною політикою, конкурентним оточенням. Ігнорування цієї інформацією приводить до помилкової оцінки фінансового стану підприємства. Принципово важливим є комплексність у підході до розробки та впровадження системи діагностики фінансового стану підприємства, тобто дослідження за допомогою діагностичного апарату як статичного стану об'єкта, так і його розвитку в часі. Вхідною інформацією для наведеної системи діагностики є інформація, що надходить із внутрішнього та зовнішнього середовища об'єкта дослідження, а також інформація минулих періодів. Вимогами до вхідної інформації є своєчасність, повнота, вірогідність, репрезентативність, цінність та доступність.

Висновки. Уточнено сутнісні характеристики діагностики та діагностичного аналізу, обґрунтовано основні методологічні елементи діагностичного аналізу фінансового стану, що дозволяє розробляти адаптивні методики, здатні діагностувати кожен стадію розвитку підприємства, розробляти стратегію, визначати ризики та можливості своєчасно виробляти ті або інші управлінські рішення, які відповідають запитам конкретного періоду.

Література

1. Антикризисное управление / под. ред. Э.М. Короткова. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 432 с.
2. Гетьман О.О. Економічна діагностика / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К. : Центр навч.

літератури, 2007. – 400 с.

3. Глухарев С.М. Економічна діагностика / Глухарев С.М. – Х. : ХНАМГ, 2008.
4. Ендовицький Д.А. Зміст попереднього діагностичного аналізу фінансової неспроможності організацій / Д.А. Ендовицький, М.В. Щербаков // Економічний аналіз: теорія і практика. – 2005. – № 12.
5. Ковальчук Т.М. Діагностичний аналіз в системі управління підприємством: методологія та методика / Т.М. Ковальчук // Економіка АПК. – 2005. – № 2. – С. 59–63.
6. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы / Коласс Б. ; [пер. с франц. / под ред. Я.В. Соколова]. – М. : Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 576 с.
7. Коллос Б. Управління державою III тисячоліття, або Стратегія і тактика побудови Української національної держави / Б. Коллос. – Львів : Ініціатива, 2004. – 976 с.
8. Лафта Дж. Управленческие решения / Дж.К. Лафта. – М. : ООО фирма «Благовест – В», 2004. – 304 с.
9. Міщенко А.П. Стратегічне управління / А.П. Міщенко. – К. : Центр навч. літератури, 2004. – 336 с.
10. Рапопорт В.Ш. Диагностика управления: практический опыт и рекомендации / В.Ш. Рапопорт. – М. : Экономика, 1988. – 127 с.

Надійшла 11.09.2015; статтю представляє д. е. н. Ковальчук Т. М.